

Pretul

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a în
lăintrulu monarchiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a două si
a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
în modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 95.

— Sibiu, Mercuri 26/8 Decembre. —

1880.

Dunarea cestiune de viața a statului.

Dupa Volga din Russi'a, Dunarea este fluviulu celu mai mare în tota Europ'a, și totu-odata arteri'a de viața a multoru popora.

Unu barbatu de statu B. R.—r. merge în „Pester Lloyd“ mai departe, că-ci vorbindu despre regularea Dunarei între Presburg-Gönyö-Szőny, o declara condițiune de viața a statului ungurescu. Spre a confirma și pe alții în opiniunea sa, aduce exemple din stravechime, citedia pe filosofulu Thales, pe istoriculu Herodotu, pe nemoritoriulu Xenophon, până ce ajunge la Rom'a, de unde împrumuta exemple și indemnulu celu mai mare spre a castiga domni'a preste Dunare. Credemu că ne-ar sta și noue foarte bine, că se ne însemnamu câteva din acelea.

Candu faimosulu rege Mithridates a ridicatu contra Romei pe o parte a poporaloru asiatică și a decisu a strabate în țările republicei romane, cumplitulu senatoru Sulla înduplecase pe senatulu Romei, că se cucerească indata tota lini'a Dunarei, fără nici-unu altu respectu de dreptulu gintiloru, decâtu numai din consideratiune, că acea linia, adeca țările riverane ale Dunarei, că linia strategică și totuodata mercantila, este absolutu necesaria la existenti'a republicei, a statului romanu. Tracii locuitori ai țărmiloru de a drept'a Dunarei, (Bulgari'a moderna) s'au oppusu, au fostu înse înfranti și supusi, până a nu apuca Mithridates în țier'a loru. Lucullus a cuceritu coloniile grecesci asiadate pe țărmii Istrului (Dobrogea de astadi și Basarabi'a?). Țările danubiane pe riu în susu de către nordu, adeca Panoni'a și cătu se mai întinde prin Austri'a și Bavari'a, Rom'a le cucerise multu mai înainte de epoc'a lui Mithridates. Asia în timpul lui Sulla și Lucullus dispunea unu singuru domnu preste valile Danubiului și acela era Rom'a, domni'a lumii.

Mithridates și Tigranes au fostu batuti, domni'a nimicita chiaru acasa la ei în Asi'a. Din acea epocă înainte punctulu militariu de gravitatiune alu armatei romane era înpinsu de alungulu Dunarei până la versarea ei în marea neagra. Din 33 de legiuni ale armatei romane (camu că brigadele moderne de câte 10 mii combatanti) 12 legiuni erau asediate în Panoni'a, Daci'a și în Moesi'a (Serbi'a, Bulgari'a), și toate se aflau în comunicatiune strinsa unele cu altele. În acea Panonia, care astadi se numesce Hungaria, Septimius Severus a fostu proclamatu imperatoru de către legiuni. Totu din Panoni'a se facura în secol. alu III-lea câțiva imperatori, unii dintre aceia au și fostu de nascere din Panoni'a, și de ex. Aurelianu, Probu, Maximilianu etc. au începutu precum se dice în dilele noastre, dela pica, adeca că soldati gregari, că simplii legionari, au ajunsu înse generali și în fine imperatori.

Cetati danubiane renumite și astadi, precum Ulm (anticulu Alciouenium), Regensburg (Castră regina), Passau (Castră Batară), Vien'a (Vindobona), Buda (Aquincum, care dupa descoperirile minunate din anulu acesta au avutu sub romani celu puțin o suta de mii locuitori), Vidinu (Bononia), Silistri'a (Dorostorum) și altele multe, au fostu fondate și înpoporate totu prin anticii Romani și au fostu totu atâtea metropole sau capitale, nu numai militare, ci și comerciale. Pentru-că Danubiulu care dela Portile-de feru la vale se numia Ister, se pōta servi mai bine comericiului, regimulu Romei a pusu se i se curatie albi'a de cele mai multe obstacole, pentru navigatiune; arborii seculari de pre țierii au fostu tăiati și esterminati, că se remana spatiu deschisu corabieriloru, carii trageau, buna-ōra că și până în dio'a de astadi, corabiile și luntrile loru pe apa în susu, cu cai sau cu omeni. Corabiile de transportu aveau veluri (pense), că și acum. Corabiile ordinare care se mai vedu astadi pe Dunare, Tis'a, Murasiu (dela Alb'a în josu) s'eu foarte cu ale Romei.

Legiunile Romei aflându-se foarte desu în marșuri, de alta parte Rom'a ocupata totu-deauna cu fundarea și colonizarea de cetati, transportulu de materiale și cu atātu mai multu de cerealie și alte victualii era foarte mare pe Dunare; magazinele statului trebuiau se fia totu-deauna bine aprovizionate și pline, nu numai pentru ște, ci și pentru locuitori în ori-ce casu de lipsa. Spre a facilita comunicatiunea comerciale, atātu preste Dunare, cătu și preste alte riuri, se faceau poduri stabili. Se întielege usioru, că înainte cu 1500 și cu 2000 de ani în albi'a Dunarei era cantitate multu mai mare de apa, decâtu se vede în secolulu nostru, dupace podurile Germaniei și ale Panoniei sunt esterminate mai preste totu din valile și siesurile riurilor, prefacute în agrii, fenatie și pasiune, colonizate și cu poporatiuni foarte dese în comparatiune cu selbataci'a vechia, contra careia trebuia se lupte Rom'a pasu din pasu.

Romanii înpartisera Danubiulu în trei sectiuni mari și la facare îngrijisera pentru câte unu portu (limanu) centrale. În portulu dela Ulm corabiile poteau se încarce (dupa mesurile moderne) câte 100 de tone (pr. 20 cantarie); în celu dela Regensburg până la Vien'a câte 200, dela Vien'a până la Portile-de feru câte 300, dela podulu lui Traianu (T. Severinului) până în marea neagra câte 600 de tone. Colonistii și comerciantii greci au fostu totu-deauna pe țărmii Istrului, carii că și astadi, faceau comerciulu cu produse. Aceia erau în stare se încarce pe câte 100 de corabii 1½ milionu hectolitru de cerealii pentru Aten'a. Se crede, celu puțin dupa Herodotu, că nici gurile Dunarei nu erau asia înnomolite precum sunt ele astadi. (Acestea dupa scriitoriulu francesu Duruy, Histoire des Romains).

Dupa caderea imperiului romanu în sec. alu V-lea d. Chr. s'a curmatu orice comunicatiune și comerciulu pe Dunare; migratiunile barbariloru și selbaticele loru lupte, înșoțite totu-deauna de rapire și devastatiuni, au esterminat cele mai multe urme de cultura și civilizatiune. Astadi înse vine „P. Lloyd“ cu colegii sei și provocandu-se la minunile de civilizatiune introduse de regele S. Stefanu, promitu lumii, că Ungurii calcandu pe urmele Romei vechi, voru restaura ei, nu alții, cultur'a și civilizatiunea în toate țările danubiane.

Transilvani'a.

— Sibiu 7 Dec. Avuramu o tōmna din cele mai frumoșe. Brumariulu mare (Novembre) cunoscutu că lun'a cea mai uritiōsa de tōmna, abundanta de neguri grōșe, ploii cu ninsōre, furtune periculōșe, estimpu s'a întrecutu cu Brumarelulu și cu Vitariulu. Economii au crutiatu mari cantitati de nutretiu pentru lunile de erna și chiaru de primavēra, până ce dă ərb'a mai dēsa. Numai dela 29 Nov. încōce începura venturi tari și foarte reci, era dupa o plōia mai usiōra, de dumineca încōce ninse de două ori, înse puțin. Semenaturile de tōmna în comitatulu Sibiului și precum audimu, în alu Fagarasiulu sunt minunate, ele s'au facutu la timp, au resaritu frumosu și au apucatu se prinda radecini; le lipsesce numai unu coperementu albu și grosu, care se le scutēsca de furiile orcanelor și de înghiatiaturi. Asia Mam'a Natur'a isi facu mila de noi și pentru anulu viitoriu, vinu înse omeni rei și ne rapescu darurile mamei. Executiuni fara numeru, pedepse pentru timbru, în alu carui labirintu de legi se perdu cu totul, nu numai omeni nedepriși a manui acea reti'a periculōsa, ci chiaru judecatori și advocatii, ba ce e mai multu, nici oficialii dela finantie nu'i mai dau de capetaiu, din care cauza aducu foarte desu sententii cu totulu oppuse unele la altele. Întru atâtea este de incurcata acēta lege ungurēsca, că și altele câteva, și cu cătu voru se o ameliorēdie, cu atātu o incurca mai tare, precum recunoscu chiaru diarele mini-

steriali. De altmentrea mai sunt și alte legi noue aduse dela 1867 încōce, asupra carora chiaru jurisconsultii se afla în cea mai mare nedumerire, precum o spune pe fația iusului ministerialulu „Lloyd“ cu acelu adaosu, că se apere Ddieu mai alesu pe straini, că se nu'i ajunga blastemulu se pōrte processe în Ungari'a. Cu toate acestea, omeni pare că sunt farmecati, că se se arunce pentru toate nimicurile în processele cele mai nebusesci, de unde li se și trage apoi ruin'a mai multu că sigura la multime de familii. Apoi se te mai miri, că advocatii se înmultiescu, precum n'au mai fostu nici chiaru înainte de revolutiunea din an. 1848, pe candu cu unu studiu juridicu celu multu de 2 ani și cu o praxa de alti doi ani la asia numit'a tabla regēsca, se facea advocatu ori-cine voiă.

În cătu pentru securitatea publica, noi nu ne potemu plange în aceste parti ale țierei; din alte tinuturi înse avemu sciri foarte rele. În comitatulu Aradului nici dio'a mare nu mai sunt siguri caletorii de banditi. Dupa scrisori din Zarandu, carausii carii mergu cu marfa la țerguri, sunt opriti și jafuiti în mijloculu drumului. Pe rimatorii îngriasiți au pasiune foarte mare talharii; și fiindu-că în padurile comitatului Biharu spre Transilvani'a se îngrasia turme întregi, apoi se și fura din ei câte 10—20, era de la unu locu s'au furatu 100.

Dara încai cu banditii lumea este dedata în Ungari'a. Este scire multu mai spurcata acea recenta, publicata în diarele unguresci tocna și din unele comitate Transilvane, precum este alu Hunedōrei, alu Turdei s. a., pe unde s'au datu porunci aspre, că comunele satesci se fia obligate a asecura cu banii loru tota averea imobila a primariloru și a notariloru comunali! Se le asigure averea? Pentru-ce? Din cauza că totu locuitorii le dau focu. Dara de ce le dau ei focu, nu cumva primarii și notarii sunt omeni rei și rapitori? Sunt și de aceia; dara marea loru maioritate consta din omeni cum se cade. Și totusi le dau focu? Da, le dau, din cauza că ei sermanii sunt strinsi în pinteni, că se executēdie toate poruncile cu vigōre, se încassēdie contributiuni, taxe, pedepse (glōbe, amende) din fundulu pamentului, se prinda furi, vagabundi, desertori, refractari cari nu se presenta la comisiunile de assentare. Toate acestea și alte calamitati nenumerate se spargu apoi în capetele loru. S'au affatu și până acum destui primari și notari, carii au dimissionatu; dara nu potu se scape cu un'a cu două, nu'i lasa. Li s'au facutu plati bunicele din spinarea poporului, plati pe care le și merita cu atâtea lucru, alergaturi, înfruntari, pedepse; ei înse multiamescu și de onōre și de plati, că nu le place se fia totu cu anim'a înghiatiata cu familia cu totu, de fric'a „cocosului-roșiu“ pe casa, pe siura, grasdu, pe clai'a de fenu etc. Și se pare că toti dracii au esitu din iadu și s'au înpartitu pintre locuitorii acestui statulu, că-ci cu toate cele preste 15 mii de scōle, coruptiunea merge latindu-se că o ciurma rea; poporulu de toate nationalitatile a începutu se nu mai mērga nici la biserica.

Se ne mai numiti, afara de Irlandi'a, o alta țiera în Europ'a, unde gubernulu se fia necesitatu a asecura ex officio averile deregatoriloru comunali. Ve mai trebuie unu documentu mai strigatoriu despre starea în care se afla acēta țiera?

Din Bucovin'a.

Cernauti, în 22 Nov.

În timpul din urma Bucovin'a fu terenulu multoru lupte electorale, pornite de pasiuni înversinate și neimpacate, cum potu esista numai între două natiuni cu diferite scopuri și idei, ce locuescu într'o țiera. Resultatele alegeriloru la camer'a legislativa din Vien'a au unu interesu mare pentru noi, că-ci la acēta ocaziune au doveditu Romanii dupa

unu timpu indelungatu de indolentia nationala, vitalitatea si preponderanti'a lor pe terenul politic. In tinuturile Suceava-Radauti etc. a fostu alesu cu unanimitate dl. Mihai Pitei, consiliariu la tribunalu, care se bucura de renumele unui romanu bunu si autonomistu neclantitu. In orasie a reusitu candidatur'a dlui Cosovici, romanu si autonomistu cunoscutu, cu mare majoritate in contra lui Ofenheim; era din partea fondului religionariu se trimite dl. dr. theol. V. Mitrofanovici, caruia ii remane greu'a dar onoratoarea sarcina a starui intru castigarea autonomiei bisericesci si scaparea fondului din ghiarele administrarei straine. Toti trei domni se afla la inaltimea chiamarei lor, atatu ambii juristi, catu si autorulu: „Omileticea“, si ne face placere potendu constata, ca din cei 9 deputati ai Bucovinei sunt 7 romani, ceilalti: unu polonu si unu evreu.

De candu fu inpreunata Bucovin'a cu Austri'a, nemtii de si puçini la numeru, au castigatu acea superioritate asupra Romanilor, ce o are totudeauna poporul mai civilisatu fatia cu rass'a mai inapoiata in cultura. Atunci intielesese inse politic'a vienedia, ca in acelu timpu, candu fiacare natiune isi va cere dreptulu seu si candu nu va fi mai multu o crima cultivarea simtiemintelor nationale, elementulu nemtiescu va fi prea neinsemnatu si nepotintiosu fatia cu romanismulu desteptatu; dreptu aceea inlesnea emigrarea rutenilor galitieni in Bucovin'a, siguru fiindu, ca acestia inbarbatati de confratii lor din Galiti'a, voru potea combatare cu mai multu succesu decatu nemtii miscarile nationale. Acum a sositu acelu timpu; rutenii devinu din ce in ce totu mai pretentiosi, limb'a lor o vorbesce jumatarea Bucovinei si ei se gatescu in fati'a lumii la lupta sterpitore in contra slabitului romanismu. La noi din contra tacere, la unii din intristare, la cei mai multi inse trandava nepasare. Catu de usioru aru potea combatare Romanii acestu periculu inspaimentatoru, ce'i amenintia din partea rutenilor, daca s'ar uni deputatii lor cu cei poloni, ce se lupta totu in contra acelu inamicu. Acesta cere inprejurarea imperativu dela deputatii nostri si ei nu voru intardia nici candu a lucra cu precautiune pentru regenerarea natiunei.*

*

In siedinti'a generala a „societatii pentru literatura si cultura“, care s'a tinutu Marti in 16 Novembre a. c. amu avutu ocaziune se ne incredintiamu, ca comitetulu a lucratu totu ce'i sta in putere, inse fatia cu indiferenti'a membriloru nu a potutu inregistra rezultate deosebite. Pana candu si aceste! Dl. professoru de universitate Joana Sbiera a ventilatu acesta inpregiurare pre catu intristatore, pe atata si umilitoria, intr'unu discursu bine lucratu. In comitetulu nou alesu voru participa si domni: par. archimandritu si professoru de universitate Mironu Calinescu (fostulu secretariu) ca vice-presiedentu, si professorulu Joana Bumbacu (autorulu epopeei nou aparute: „Florinta“) ca secretariu.

*

Totu in acea sera s'a serbatu si aniversari'a societatiei academice: „Junimea“, la care festivitatie au participatu, afara de comitetulu societatiei pentru literatura, si rectorulu magnificu alu universitatii dl. Eus. Popoviciu, prof. de univ. dr. Tomasciucu, dl. M. Pitei, par. Olinschi si mai multi alti romani din capitala. Petrecerea a fostu curatu nationala si e numai de doritu, ca desbinarea injositoare ce esista intre cele doue societati academice nationale (Junimea si Bucovin'a), se se curme si impace perfectu, conformu scopuriloru frumose si nobile, la care tindu ele. Fia convinsi membrii amenduoror societati, ca cei ce nu voiescu o „Bucovina juna“, sunt strainii. X.

Romania.

— (Societatea romanésca sub raportulu religiosu.)

(Urmare si fine.)

Este adeveratu si cata s'o marturisimu cu franchetia, legiuitoriulu s'a ocupatu si de interesele bisericeii

*) Din istoria Moldovei si in parte a Bucovinei se scie curatu, ca pe cei mai multi ruteni si in parte secui ardeleni, daca nu iau si chiamatu totudeauna, iau primitu inse boierii proprietari pe mosiile lor cu tota placerea, pentru ca se aiba cine se cultive atata pamentu intielenitu, sau incai se'lu pasca cu vitele lor. Inainte cu 100 si mai multi ani nici chiaru gubernele din acesta parte a Europei nu reflectau la ide'a nationalitatii, cu atatu mai puçinu proprietarii. Statulu cautu colonisti, contribuenti si militanti, proprietarii se bucurau se aiba catu se pote mai multi sclavi, „iobagi“,

romane, de si a facutu cam tardiu, preste cinci ani dela aplicarea conventiunii din Paris. Astfelu elu a edictatu prin legea instructiunii publice din 1864 dispozițiuni relative la organizarea seminarioru; printr'o alta lege din acelasi anu, a organizatu santulu sinodu si a determinatu atributiunile lui; prin constitutiune a inlocuitu numirea inaltului cleru de cãtra Domnu, prin alegerea lui de cãtra ambele camere si arhieriei tieriei.

Cu tôte acestea sunt asemenea datori a recunoșce, domnule redactoru, ca mai tôte gubernele care s'au succedatu la putere, n'au aretatu o solitudine speciala, o ingrijire mai deosebita pentru aplicarea aceluor legi, si mai alesu pentru in dreptarea reletorulu seu defectelor aretate de experientia. Pe de alta parte vechii nostri prelati, mai toti morti acum, nu erau la inaltimea misiunii lor, seu pentru-ca fiindu de unu caracteru slabu, nu cutediau se supere pe ministri cu cererile lor, seu fiindu-ca nu se pricepeau se ia mesurile cele mai nimerite pentru radicare si marirea bisericeii nostre.

De siepte ani de dile sta uitatu in sectiunile camerei unu proiectu de lege privitoriu la organizarea seminarioru si la program'a de invetiaturi din aceste scoli eclesiastice. Daca de vre-o cativa ani cestiunile esteriore si resbelulu din urma au absorbitu timpulu gubernului, astadi nu mai remane acestuia nici o scusa, si e datori se puna acelu proiectu la ordinea dilei. Aflamu cu placere, ca noulu titularu la ministerulu cultelor si instructiunii publice a manifestatu dorinti'a si hotarirea de a se ocupa seriosu de totu ce atinge interesele bisericeii, si ca in mai multe ocaziuni s'a grabitu a dovedi nu numai cu vorb'a, dar si cu fapt'a, ca ia in seriosu frumosu lui misiune.

Organizarea seminarioru si program'a studiiloru din aceste scoli cata se atraga mai cu deosebire atentiunea legiuitoriului. De mai bine de 30 ani avem seminarie*); dela anulu 1864 ele sunt organizate pe largu prin legea instructiunii publice, si cu tôte astea vedemu cu machuire, ca ele n'au datu fructele ce tier'a era in dreptu se astepte ca compensare a sacrificiiloru ce a facutu. Care se fia ore caus'a? Lucrul e lesne de explicatu: elevii cei buni, dupa ce terminau invetiaturile seminarioru, nu voiau se se faca preoti pe la sate, seu chiaru pe la orasie, pentru-ca carier'a lor n'avea nimicu atragatoriu. Ei gasiau lips'a si miseri'a ca preoti de sate, pe candu, cu cunoscintele ce capetasera, poteau lesne se'si procure, in alte functiuni publice mai bine remunerate, mijlocele de traiu si o esistenza mai buna.

De aci veni din nefericire pe de o parte incuragiarea functionarismului, era pe de alt'a starea de inapoiere a clerului de josu, compusu in mare parte din elevii cei mai slabi dela seminarie si din omeni mai fara nici o cultura.

Preotulu comunei, in locu se fia celu mai luminatu si celu mai moralu dintre sateni, in locu se exercite o influentia binefacetore asupra poporatiunii dela tierra prin superioritatea lui intelectuala si morala, a fostu si este in genere unu omu de rendu, care e plinu de vicii: rapitoriu si abisivu, dar mai adesea dominatu de patim'a degradatore a betiei!

Preotii cei buni si cari au scapatu de aceste vicii rusinoșe, sunt la rondulu lor lipsiti de schinte'a sacra a amorului misiunii lor, n'au nici o idea de devotamentu si de sacrificii pentru marirea si prosperitatea bisericeii; nu sciu cu unu cuventu, ce multu bine aru potea face turmele ce le este incredintata, candu s'aru ocupu cu energia de inbunatatirea starii morale a satenului, candu ar fi initiatorulu si stimulatorulu a totu ce este mare, bunu, frumosu si dreptu in acesta lume.

Si de ce ore acesta apathia si indiferentia a preotulu? De unde vine ore acestu reu? Din nepotrivit'a compunere a personalulu invetiaturu dela seminarie si din puçin'a autoritate si influentia morala ce exercita Chiariarhia asupra seminarioru, de si li se acorda dreptulu de a le supraveghia. In adeveru professorii seminarioru sunt numiti prin concursu dintre laici,

„clacasi“, „vecini“, sau si numai taxalisti. Intrebarea in Bucovin'a trebuie se se puna altmentrea: Cum se intempla, ca dela 1849 incoco poporatiunea romanésca in acea provincia scade neincetatu? Care sunt causele acelei scaderi invederate? Not'a Red. Obs.

*) Noi ne aducemu bine aminte din anii juniei nostre, ca cele de antaiu seminarie, seu adeca cursuri theologice si de alte sciintie, s'au infiintatu in Munteeni a inca pe la finea gubernului provisoriu rusescu, sub generalulu gr. Kiseleff intre 1833—4, s'au continuatu sub domni'a lui Alex. Dim. Ghica si sub a lui G. Bibescu. In a. 1835 au fostu aplicati la seminarulu din Römniculu-Vâlcei vice-protopopulu Radu Tempeanu fiulu renumitulu directoru de scole si protopopulu Tempeanu si mai inainte cu 1 anu hieromonachulu Beniaminu Todoru, fostu professoru gimnasiale in Blasiu; la mitropolia in Bucuresci erau in aceeasi epoca professori Dionisie Romanu din Salisce (mai tardiu episcopulu de Buzeu), Nic. Balasiescu din Hasiagu (apropo de Sibiu), Penescu si altii, de cari nu ne mai aducemu aminte. La episcopi'a de Buzeu era directoru seminarului Gavriilu Munteanu cam dela 1836 pana cãtra 1845 candu l'au mutatu la Römnicu, era in loculu lui au dusu pe teologulu din a. IV anume Petru Suciulu dela Blasiu, care a functionatu la Buzeu pana in a. 1848. Seminarulu mitropolitanu din Moldov'a, asediatu in monastirea Socol'a de cãtra renumitulu mitropolitu Veniaminu Costache s'au aruncatu fundamentele din epoca revolutiunii Ipsilantiane. Acolo au fostu aplicatu renumitulu Fabianu nepotu de frate alu episcopulu Joana Bobu, ieromonachulu Suhopanu dela Cernauti, mai tardiu fratii Scribanu, intre 1842—4 Joana Maiiorescu, care studiase teologia in Pest'a si Vien'a etc. Daca urmele seminarioru vechi nu se prea cunosc in clerulu de miru alu Romaniei, caus'a principale se pote afla in adeveru in dotatiunea cea miserabila, care sparia pe tinerime si o indrepta cãtra alte cariere. Not'a Red. Obs.

ca-ci numai pentru directoru legea cere se fia eclesiasticu.

Sortii concursulu aducu mai adesea pe catedrele seminarioru nisce omeni cari, departe de a fi petrunchi de sentimentulu religiosu si de a propaga preceptele moralei divine, sunt nisce volteriani inaintati, si prin amorulu lor propriu isi facu o datorita de a fi omenii progressulu, persiflandu religiunea de cate-ori gasescu o buna ocaziune.

Si daca mitropolitulu seu episcopulu eparchiotu aru face vre-unu raportu contra apucaturiloru anti-religiöse ale professorulu, trebuie se se astepte la o cercetare locala facuta de vre-unu revisorulu scolaru, care devine astfelu judecatoriu intre professoru si intre inaltulu prelatu! Dar atunci cum remane cu autoritatea si prestigiulu capiloru bisericeii? Eta pentru-ce mai adesea ori acestia se abtinu de-a exercita dreptulu de controlu ce le acorda legea asupra seminarioru.

Ar fi bine, credu, domnule redactoru, se se tina in seama, candu e vorb'a de ocuparea catedrelor seminariale, de acesta insemnata consideratiune: conduit'a si antecedentiele morale ale candidatulu, si pentru acestu sferitu celu mai bunu mijlocu ar fi se se numesca professorii fara concursu, si numai dupa recomandarea Chiariarchului, inse dintre persoanele cari possuudu titlurile academice cerute de lege. In adeveru, ceea ce trebuie se ne preocupe in acesta materia delicata, este mai alesu partea morala a cestiunii.

Din Dobrogea.

— Constanti'a. Diariulu oficiosu „Farulu Constantiei“ da mereu informatiuni, in catu cu ajutoriulu lor se petrundemu successive in interiorulu administratiunii aceleia politice, si din tôte, in modulu romaniloru de a tracta pe poporatiunea musulmana, fia de turci fia de tatari asia, in catu se nu se simtia intru nimicu, necum asuprita, dara nici macaru desconsiderata. Se pare ca si turcii incepu a pune totu mai mare temeiu pe lealitatea romaniloru, ca-ci de ex. nu este lucru puçinu a vedea pe parinti mohamedani bigoti, cu ce placere se invoiescu, ca fiii lor se frecvente scole romanesci si mai de curendu, ca se se invoiesca a'i tramite la Jasi, unii pe spesele statulu, altii pe ale lor, spre a fi asediati in internatulu (seminariulu) statulu.

Mai sunt si alte simptome de buna intielegere intre turci si romani, din care aru potea invetia si turcii dintre Carpati. Deocamdata reproducemu dupa susu citatulu diariu din 16/28 Novembre numai urmatoriele:

„Onor. ministeriu alu instructiunii publice a bine-voitu a regula admiterea in internatulu statulu din Jasi, a siepte elevi din scolele acestui judetiu, recomandati de prefectura, si anume:

Budeanu Tudoru, Ali Cadir Mehmet, Alexandrescu George, Jordache Gheorghe, Florescu Atanasiu, Suleiman Omer si Ahmet Sali.

Acesti elevi voru fi trimisi la adress'a d-lui Petrovanu, directoru scolei normale din Galati, de unde apoi odata si alti siese elevi ce se voru trimite de dl. prefectu de Tulcea, voru se inpreuna la Jasi.

In ceea cu privesce transportulu eleviloru dela Galati si Jasi, se voru trimite de d. ministru de instructiune, atatu biletele pentru drumulu de feru, catu si sum'a necesara pentru celelalte cheltueli. In Jasi voru fi instalati pe comptulu statulu, procuranduli-se pe langa nutrimentu si altele, chiaru si cartile si inbracamintea necesara, astfelu ca nu remane pentru parintii lor, de catu o ultima cheltuala ce sunt tinuti se faca, aceea a transportulu pana la Galati.

— Astadi la 3 1/2 ore, d. directoru alu scolei publice primare de baiati din acestu orasiu a condusu la gara insoçitu de toti elevii ce frecventa acesta scola, in numeru de vreo 76, pe cei 7 turci admisi in internatulu statulu din Jasi.

La pornirea trenulu toti elevii au intonatu cantulu nationalu „Frate Romane“.

Fericirea ce simtiau in sufletu, se potea ceti pe fetiele lor suridiende. Uramu caletoria buna si succesu tineriloru Dobrogeni.“

— D-nii consiliari Teficu Agi Casam si Ahmet Mustafa, sunt confirmati de prefectura, adjutori de primari, la comunele Cara-murat si Techir-Ghiol, ocolulu Constanti'a.

— Musulmanulu Aivas-Mehmet, intorsu din emigratiune, i s'a datu autorisatiunea de a se restabili in comun'a Tasipunaru ocolulu Megidi'a.

Prefectur'a a luat dispozițiuni, ca numitululu se fia pusu in stapanirea bunuriloru sale ce va dovedi prin acte in regula (Tapu) ca a posedatu.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Nasedu, 2 Dec. 1880.

Domnule redactoru!

Ve rogu binevoiti a publica in celu mai de aproape numeru alu „Observatoriului“ urmatoriulu:

Prin post'a dela 20 Octobru a. c. am trimisu la adresa diuariatului din Sibiu „Telegrafulu romanu“ unu respunsu la una corespondentia a d. A. Trombitasiu, in care am fostu invinuitu si atacatu pe nedreptulu, si am rogatu totu odata pe on. redactiune de a'lu publicá in celu mai de aprópe numeru.

De atunci au trecut prestu 40 de zile, de candu totu am asteptatu se vedu publicarea acelu respunsu. Am crediutu la inceputu, cumcá nu póte face acésta, fiindu silitu a dá locu la alte publicatiuni mai importante, de aceea am remasu totu in asteptare. Acum vedu cumcá acea on. redactiune nu are de cugetu de a satisfacé rugarei mele si respective justei mele pretensiuni, de aceea me vedu silitu a recurge la bunavoint'a d-vóstra si a ve rugá se binevoiti a da ospitalitate apararei mele si resp. reputatiunei mele contra unor atacuri ce mi s'au facutu in „Telegr. rom.“, unde am fostu timbratu de falsificatoru alu processului verbale dela adunarea Asoc. trans. dela Turd'a s. a.

Dupa cátu m'am informatu dela ómeni de specialitate, dela juristi, eu am fostu si sunt in dreptulu de a pretinde dela „Telegr. rom.“, cá in puterea legiloru existinte se dea locu aperiarei mele in colónele sale. Inse eu nu am pretinsu veteranei redactiuni implinirea datorintei sale, ci am rugatu-o. Eu am presupusu la redacti'a „Tel.“ mai multu bunu simtiu, mai multa obiectivitate in lucru, am presupusu cumcá cunóse mai bine datorintele sale redactiunale am presupusu cumcá chiaru si daca nu ar fi legi cari se-o indatoréscu la publicarea respunsului meu destulu de moderatu si ad rem, dar o pretindea acésta ómeni'a, o pretindea bunulu simtiu, obiectivitatea si iubirea de adeveru, calitati ce se receru dela ori care redactiune onesta, care voiesce se tréca de organulu opiniunei publice si care nu impedece, ci lasa se se limpediesca lucrurile si se se constate adeverurile. Am crediutu cumcá „Telegr. rom.“ se afla pe o trépta cu multu mai inalta, de pe care se apera principiile si adeverulu, fia chiaru si cu risiculu de a displacea la persónele cele mai de aprópe, chiaru si d. A. T. Inse vedu cumcá tare m'am insielatu in presupunerile si credintele mele. Si acésta eu nu asiu fi crediutu sub nici unu pretiu, daca nu aveamu trist'a ocaziune de a me convinge.

Este tristu dle redactoru! de 3 ori tristu, candu si din acele puçine organe de publicitate ce le avemu, se afla de acelea, cari se lasa a fi folosite de ómeni pentru a lovi, a vatamá si a atacá ce are omulu mai santu, onórea si reputatiunea, éra de alta parte inchidu drumulu, cá cei vatamati se nu se póta aperi. A atacá pe cineva si a nu'i permite aperiarea, insemna asasinare morale. A luá sub protectiune pe astfelu de ómeni, cari afla placerea in a atacá ceea ce are omulu mai scumpu, insemna a fi complice cu ei.

Regretu multu d. redactoru! pentrucá trebuie se constatu acesteia despre „Telegr. rom.“, façia de care am cultivatu pana acuma o mare stima si respectu. Daca procede „T. r.“ si in alte afaceri asia cá cu mine, atunci compatimescu publiculu ce'lu cetesce, pentru informatiunile cele primesc si pentru adeverurile ce se lamurescu in dinsulu.

Este cu atátu mai dorerosu, pentrucá redactiunea „Telegr. rom.“ apartiene unei tagme ce are misiunea de a aperi si propaga moralulu, adeverulu si dreptatea.

Acludu la aceste sfre si respunsulu amintitu pe langa rugarea, cá se binevoiti a'lu publicá si pe acela in celu mai de aprópe numeru. Publiculu nepartialu am convingerea, va judecá din acela, si din refuzarea publicarei lui in „Telegr. rom.“, daca am dreptate intru cele espuse aci.

Multumindu-ve anticipative de bunavoint'a d-vóstra cu publicarea acestei epistole si a respunsului acludatu, ve rogu se primiti asigurarea deosebitei mele stime si consideratiuni.

Alu d-vóstra cu devotiune

Dr. A. P. Alessi.

— Ni se scrie dela Vintiulu de josu 3 Dec. 1880. Astadi deminétia la 10 óre voindu a calatori pe drumulu feratu dela Vintiu pana la Orastia, asteptandu la statiunea drumulu feratu din Vintiu sosirea trenului, audi din gurile mai multoru ómeni istorisindu casulu de asta nópte petrecutu in Vintiulu de josu si anume: la 2 óre dupa mediulu noptii sosira mai multi gendarmi din statiunea Belgradu si Teiusiu, care cercandu a intra in locuint'a proprietariulu din Vintiu Deák Endre, au fostu intempinati cu puscaturi din case pe ferestri, totusi fiindu concentrati gendarmi dela mai multe posturi, intrara in locuinta lui Deák Endre, si incependu cercetarea aflara machine de fabricatu bancnote, una de 5 fl. alta de 10 fl. Machinele s'au aflu ascunse in unu zidu. Se dice, cá pana a nu apucá se intre gendarmii, s'ar fi arsu pachete de bancnote gata, dintre care comisiunea ar fi si apucatu bine urmele cu bucati. Pe fiscalu Henter dela tribunalu l'am lasatu aci pentru cercetarea causei acesteia precum si multime de ómeni din satele vecine. Cercetarea ce curge va constata adeverulu.* J. B.—a.

Sciri diverse.

— (Siedintia publica.) Societatea de lectura „Andrei Siagun'a“ va tine o siedintia publica, sambata in 29 Novembre st. v. in memori'a marelui archipastoriu Andreiu, in sal'a cea mare a „seminariulu andreianu.“ Inceputulu la 7 óre sér'a.

*) Scirea a esitu si in „Kelet“ cu adaosu inse cá dn. asessoru Basiota a manifestatu la prinderea criminalilor, prudentia si curagiu extraordinariu, cu invederatul periculu alu vietiei.

NB. Oferte marinimóse se primescu cu multiamita si se voru cuitá pe cale publica.

Sibiu, 22 Novembre 1880.

Comitetulu.

— (Program'a siedintiei publice.)

1. „Cuventare ocasionala,“ rostita de Nicolau Borza, clericu cursulu III. 2. „Ursit'a mea,“ choru pentru voci barbatesci compusu de G. M. Stephanescu, executata de chorulu societatiei. 3. „Insemnataea limbei,“ — in specialu la poporulu romanu,“ disertatiune de J. Siandoru, cl. curs. III. 4. „Vespasianu si Papinian,“ dialogu de J. Negruzzi, rostitu de V. Domsia, cl. curs. II si J. Pinciu, cl. curs. I. 4. „Barcarol'a venetiana,“ traducere — si „Copilulu,“ poesie de D. Bolintineanu, musica de Flechtenmacher, cantata solo de V. Bolog'a, cl. curs. II, acompaniatu pe piano-forte. 6. „In cátu potemu judecá internulu unui omu dupa exterioru,“ disertatiune de R. Furduiu, cl. curs. III. 7. „Oda la statu'a lui Michaiu Vitezulu,“ poesie de V. Alesandri, declamata de J. Micu, cl. curs. II. 8. „Cantecu ostasiescu,“ choru pentru voci barbatesci de G. M. Stephanescu, executatu de chorulu societatiei.

— (Concertulu eleveloru dómnei Emili'a Geyer) ce au avutu locu domineca sér'a in 5 l. c. au reusitu cátu se póte de bine. Numerii singurateci ai copiósei programe, intre care se aflau si câteva piese din cele mai dificile, au fostu executate spre deplina satisfacere a numerosulu si alesulu publicu, ce au fostu invitatu la acestu concertu. Siguranti'a, linistea precum si precisiunea cu care au fostu executate piesele musicale din partea eleveloru d-nei Emili'a Geyer, probara in modu destulu de claru si frumosu, cá numit'a dómnia merita in tóte privintiele recunoscenti'a si bunulu renume pe care si l'au castigatu si de care se bucura de mai multi ani in acestu orasiu, cá pianista si instructóre escelenta.

— (Convocare.) Subscrii, prin acésta isi iau voia a convocá adunarea generala a despartimentulu VI alu „Asociatiunei transilvane, pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu“ pe 16 Decembre 1880 st. n., in opidulu Dev'a, in localitatea scólei romane gr. or., la care sunt invitati a partecipa toti on. membri ai despartimentulu, precum si toti aceea on. domni, cari se interessedia de promovarea culturei poporulu nostru.

Din siedinti'a subcomitetulu despartimentulu VI, tinutu la Dev'a in 29 Novembre 1880.

Fulea Joachim, Dr. Petco Lazaru,
actuariu. directoru.

Triumfu??

(Urmare.)

Si pentrucá se nu remana nici o indoiéla despre acestu intielesu calumniatoriu, autorulu nu numai in extrasulu cuventarei a luat pasulu falsu de „a scormoni si de-a atitia“, ci l'a repetitu si l'a interpretatu si in nota. D-lu Munteanu voiesce se dee acestui pasu dela sine scornitu acelu intielesu: manipulara baniloru a fostu necorecta si in cunoscintia, despre acésta vina, admoniadia vorbitoriulu la sicriulu deschisu alu parochulu mortu, cá se nu se scormonéscu!

Daca se afla cineva intre d-vóstra d-loru jurati, carele astfelu de invinovare, candu s'ar referi ea la elu insusi, o ar primi indiferent, atunci, in bun'a lui consciintia, se declare pe acusat de nevinovati; acela inse dintre d-vóstra, carele unu asemenea atacu ilu va simti cá o rana ardiétore; acela se va simti deobligatu in consciint'a lui de a pronuntia: „vinovatu.“

Séu nu cumva invinovatirea nu este falsa?

Acusatul s'a provocatu la uru protocolu alu sinodulu parochialu. Dar tocmai acestu protocolu documentedia, cá invinovatirea este calumnia, de órece tocmai in protocolulu acesta fu aprobatu celu din urma ratiociniulu alu lui Hannia.

Era daca in acestu protocolu se esprima mai departe dorint'a, cá si despre ceialalti ani se se dea unu asemenea ratiociniu, acésta arata numai, cá sinodulu parochialu nu a avutu cunoscintia despre ratiociniile celorlalti ani, si óre din a cui vina? nu din vin'a d-lui Hannia, ci din vin'a comitetulu parochialu, de órece d-lu Hannia in fia-care anu a facutu ratiociniulu in façia comitetulu, si comitetulu cu preotimea si cu parintele Munteanu dinpreuna au avutu detorint'a, cá acele ratiocini se le aduca la cunoscint'a sinodulu parochialu. Me provocu la marturisirea jurata a d-lui Villetz fostu mai inainte notariu comunalu, carele aici a documentatu, cá d-lu Hannia a datu ratiociniile cu cea mai exemplara punctualitate, si cá numai activitatiei lui ostentiose este de a se multiami existenti'a si insemnataea fondulu, pe care densulu prin acurat'a si inlept'a manipulare dela unu inceputu neinsemnatu l'a sciutu aduce la sum'a insemnata de 32.000 fl.

Schimonosite si totuodata vetamatóre sunt inca notele: 3 si 4, anume not'a 4 coprinde in sine afirmatiunea, cá d-lu Hannia a lucratu dupa principiulu iesuitu „finis sanctificat media,“ asia dara o invinovare despre o fapta imorala.

Daca facemu o privire asupra coprinului celorlu doi articuli, nu mai potemu dubitá, cá aceia coprinde in sine multe schimonositure si scorniture de lucruri si invinovatiri de fapte neoneste si nemorali, cari sunt cualificate a espune pe d. Hannia despretiului publicu si alu dejosi inaintea opiniunei publice; cu deosebire stá acésta fara de indoiéla façia de acele locuri, cari se referu la depunerea ratiociniulu. Este asia dara chiaru, cá in acesti articuli in sine se coprinde delictulu asupra securitatiei de onóre. Subiectivu sunt vinovati la aceea amendoi domni acusat, de órece d-lu Munteanu a recunoscutu, cá densulu este autorulu, articulorulu, éra d-lu ppopu Cristea a marturisu asemenea, cá elu cá redactoru respunditoriu 'ia publicatu pe aceia in „Telegr. rom.“ Asia dara elu in intielesulu §-lui 7 cod. pen. e tocmai asia de punibilu cá si autorulu, de órece elu prin publicarea articulorulu a adusu faptulu la deplinire.

D-loru jurati! legea a pusu in manile d-vóstre problem'a cea responsabila, cá se judecati asupra acusei si asupra acusatiloru. Si acusatulu pune in manile d-vóstra, plinu de incredere apararea si scutirea onórei lui vetamate. Sum siguru, cá precum voiti d-vóstra se aparati propri'a-ve onóre in contra atacuriloru dejositoare, tocmai asia nu veti denegá scutul d-vóstre nici onórei concetianulu d-vóstre si urmandu mandatulu consciintiei d-vóstre, veti pronuntia: „acusatarii sunt vinovati.“

Prof. Fölk! Mai inainte de tóte voiescu a reflectá la cuvintele ce le-a disu la inceputu d-lu reprezentantu alu acusei. Elu regreta, cá casulu de façia e supusu competentiei d-vóstre, eu inse iau si in acésta privintia unu punctu de vedere contrariu si tñu de unu evenimentu inbucuratoriulu alu timpulu, cá acestu casu vine a se decide aici. Eu privescu acésta cá dovada despre egalitatea in societatea nóstra, de o dovada, cá nu se mai facu deosebiri intre stari si clase, ci toti se subsumedia sub conceptulu de cetatienu alu statulu. Eu nu regretu competent'a, ci regretu, cá acésta intrebare ni s'a pusu de astfelu de persóne. Noi suntemu dedati a audí din acele cercuri numai admonari la concordia pacinica, la unanitate, tolerantia, dar nu spectacolulu unei astfelu de acuse, trasa de peru si portata cu cea mai mare inversiunare. La acestu spectacolulu nu parochulu Munteanu póta vin'a, cá-ci lui i s'a octroatu formalu rol'a din partea acusatulu si inea intr'o forma, precum de abia se va mai gasi in analele pertractariloru cu jurati. Eu nu am intentiunea de a me demite in desfasiurari istorice, cu tóte aceste nu potu a nu ve aduce aminte, cá acestu casu supusu judecatiei dv. este o dovada trista pentru viét'a popórorulu si natiuniloru, cá de pe catedra se rostescu de regula cuvinte de pace si concordia multime adunate, dar in realitatea practica si gola, se lucra chiaru la contrariulu. Se arunca si se jóca cu frasele dragostei crestinesci, ale deapropelii si dragostei fratiesci, daca inse se pune in façia realitatii, atunci se nascu astfelu de casuri, precum este celu de façia. Din partea contrara audí accentuandu-se onórea si védi'a tagmei. Pe langa acésta védia a tagmei si a rangulu, au inse unu locu in védi'a personalitatii, consciint'a onórei unui barbatu, daca privimu acestu casu la lumina, nu gresiescu candu dicu, cá nu este altu-ceva, de cátu o lupta pentru existentia, o lupta la care fu silita védi'a personala, consciint'a de sine prin vadi'a si onórea tagmei séu a rangulu, cá intr'adeveru este asia, voiu incercá a o dovedi cu istori'a urdirei acestui prea neplacutu casu.

Murindu preotulu din Gur'a-riului Manta, parochulu actualu J. Munteanu a tramisu, precum dovedescu actele, raportulu seu in scriu la adresa ppresbiterulu competentu (care nu este S. Sa d-lu Hannia). Daca ppresbiterulu n'a venitu la inmormentare, éra si nu e vin'a parochulu Munteanu, destulu atátu, cá elu s'a tñutu strinsu de dispositiunile bisericei sale. Protopopulu de aici d-lu Hannia a caletoritu la Gur'a-riulu in urm'a invitarii d-lui Rebege si Popovicu, s'a retrasu precum ne-a spusu, in singurataea linistita a unei odai si a asteptatu lucrurile ce aveau se urmedie. Dupa ce ppresbiterulu nu a venitu, a condusu santi'a sa dela inceputu pana la sfersitu ceremoni'a in contra dispositiuniloru bisericei sale, cá-ci unu parochu strainu nu póte sevirsi astfelu de ceremonii intr'unu tractu strainu. S. Sa nu a fostu indreptatitu la acésta. Cu acésta ocaziune S. Sa a tñutu o cuventare, care in urm'a urmelorulu s'a prezentatu cá unu atacu directu contra lui Munteanu. Asia d. e. pasagiulu ciudatu, unde S. Sa spune poporulu urmatoarele: Par. Manta a muritu, voi acum nu mai aveti parochi, ba mai aveti unulu, dar acela nu e alu vostru, nu voi l'ati facutu, altii vi l'au facutu, altii vi l'au datu. Intr'adeveru, in aceste cuvinte nu a provocatu chiaru la revolta, dar nici nu coprindu dragoste cátra parochulu Munteanu.

Prin astfelu de cuvinte la nici unu casu nu se voru desteptá simphatii pentru parochulu Munteanu. In urm'a acestei predice d-lu Munteanu a publicatu in jurnalulu unu articulu, care a coprinu extractivu predic'a si la pasagele sugestive a facutu unele note. Da, dloru jurati, cine are numai o schinteie de consciintia de sine, cine are numai ceva idea despre vadi'a personalitatii si onórea omulu, nu póte se priméscu acésta predica fara observari. Era la acestu de altcum nevinovatu articulu (cá-ci nime nu va negá lips'a unei vetamari de onóre) respunde Santi'a Sa intr'unu tonu, care suna fórte ciudatu si ne seduce la supositi'a, cá la compunerea acestui articulu de respunsu, publicatu in Nr. 115 alu „Tel. rom.“ Santi'a Sa a perdutu cartea „Knigge, Umgang mit Menschen“; cuvinte, cá „minciun'a“ „calumnia,“ „poltronerie,“ „infamie,“ „cucuveica nopturna“ nu sunt cuvinte si espressiuni, de care se póte folosi unu preotu de o positie asia inalta. La acestu pamfletu, care bájbaie de espressiuni vetamatóre, d-lu Munteanu respunde intr'unu tonu modestu, de care nu se va pótea acatá nimenea si sustine afirmarile sale de mai inainte dicendu, cá ppresbiterulu Hannia a lucratu in contra legiloru bisericesci, a prevaricatu. Cuvinte vetamatóre nu se voru adá nici macaru unulu singuru. Daca nu se afla cu-

vinte vetamatoré, ni se impune întrebarea: pe ce se basédia acuz'a? Representantul acuzei a cetitu §. respectiv, care definesce delictul vetamarii de onóre. Acum cercetati, daca faptele care se inuta clientului meu, se potrivecu cu acestu paragrafu, daca s'au severitu astfelu de fapte, care invólva delictul vetamarii de onóre? Punctulu primu alu acuzei privesce asia numit'a prevaricare in comun'a bis. Gur'a-rlului. Cã acésta nu e o afirmare inventata, a conces'o chiaru si representantulu acuzei. In regulamentul parochieloru, votatu de congressulu nationalu in 1878 si introdusu in intrég'a mitropolia ortodoxa, stã negru pe albu, ce are se se intemple, daca móre unu preotu. Prin urmare Santi'a Sa d-lu Hannia n'a fostu competentu si n'a fostu chiamatu a severs'i unu astfelu de actu bisericescu, cà-ci pe acelu timpu d-sa erã ridicatu din postulu de ppresbiteru, precum arata circulariulu consistorialu alaturatu la actele de instructiune.

Alu doilea punctu alu acuzei este mai deficiulu. Adeca se inuta Santiei Sale, cà n'a depusu ratiociniulu regulatu despre fondulu bisericescu din Gur'a-rlului ce a fostu sub administrarea d-sale. Ce va se dica acésta inputare? Nici de càtu cà dóra Santi'a Sa ar fi complinitu fapte criminale séu inmorale, ci simplu numai cà n'a administratu acelu fondu conformu legiloru bisericesci si n'a depusu ratiociniulu inaintea corporatiunei competente. De si nu ni s'a permis dovedirea adevérului, totusi nu potu a nu aminti atãtu cà actiunea judecatorésca contra Santiei Sale se afla dejã pe mas'a verde si va fi unu obiectu de pertractare la curtea tribunalului; afara de aceste se mai afla intre actele de instructie doue protocoale ale comitetului parochialu din Gur'a-rlului, din care se póte vedea conclusulu luat, a sil'i pe fostulu ppresbiteru Hannia la depunerea ratiociniului. Asia dara nime nu'i inuta Santiei Sale fapte memorale, dar nime nu va potea negã de alta parte, cà de 20 ani încóce nu s'a depusu nici unu ratiociniulu despre acelu fondu. Statutul organicu prescrie éra si apriatu cum au a se administrã averile bisericesci; acolo nu se va aflã nicairi, cà aceste averi au se se administré de ppresbiteru, nici cà acesta ar fi îndreptatitu a dá din averile comunale bisericesci dieci de mii floreni inprumutu fara nici o garantia. D-lu fostu ppresbiteru nu a întrebatu de acestu paragrafu alu statutului org. ci a facutu ce 'ia placutu.

Vedeti dar d-loru jurati cà aici nu se potrivecu nici de càtu si nu se póte aplicã §. 488 cod. pen., cà-ci daca s'ar aflã unu ratiociniulu càtu de micu dar esactu, comitetulu parochialu nu ar fi cutediatu a apelã la consistoriu si in urma la tribunalu pentru cà se se silésca odata Santi'a Sa la depunerea unui ratiociniulu si daca aru existã unu ratiociniulu, Santi'a Sa la tóta intempleria l'ar fi adusu astadi cu sine, cà-ci acte si date cu care voiesci a te justificã despre administrarea unui fondu de 36.000 fl. nu se póta in busunariulu celu ruptu, ci se pãstré dia càtu traiesci. Acestu faptu nu l'aru potea negã nici Santi'a Sa. In ce constã dara vetamarea de onóre inchipuita? Si eu respecté diu vadi'a tagmei, dar nu voi concede cà Santi'a Sa asiediatu pe tronulu din olimpu se se simta mai pre susu de orice critica, asia departe nu merge vadi'a. Nu numai acela are pretensiuni la onóre, la vadia, a carui pieptu este inopodbitu cu colóre rosie ci si acela care póta numai o colóre albastra. Fantasme a unui vécu intunecatu trecu inaintea ochiloru mei si me simtiescu transpusu intr'o perioda antica candu audu astfelu de afirmatiuni. Este acuma véculu candu cineva fiindu-cã ocupa o positiune mai subordinata, fiindu-cã nu a apucatu a se urcã pe scar'a ierarhica pâna susu, este elu, dicu, condamnabilu, daca are curagiulu a afirmã adevérulu in faci'a lumii? Este iertatu unui dignitaru mai inaltu a severs'i fapte in contra legei si celu subordinatu se n'aba dreptu a supune aceste fapte unei critice? Har

d-lui! véculu bramanilor a trecut de multu preste noi si noi ne aflamu intr'unu statu civilisatu unde fiacare este egal inaintea legei. Nu numai sermanulu parochu ruralu are a respectã legile ci astadi si dignitarii mai inalti au datorinti'a a respectã legile. Este in deobste cunoscutu cà astadi se lucra totu spre umanizare, spre ameliorare. Asupra acestei umanizari biserice'a a exercitatu o mare influentia. Acum priviti odata acuz'a. Preotulu Hannia, servitoriulu bisericei, cere in acuzã cá in contra d-lui Cristea se se foloséscu numai pedéps'a de bani, dar contra parochului Munteanu se se aplice tóta rigórea legei si adeca se se condamne la temnitia pe unu anu. Acesta nu este de càtu punctulu de vedere alu resbunarei, cà-ci daca cineva vorbesce astfelu si nu se sfiesce a veni inaintea d-vóstra cu astfelu de rogare, nu póte fi altu-ceva de càtu ura si resbunare, cà Santi'a Sa a primitu in acuzã unu astfelu de pasagiu, trebue se puna in mirare cu atãtu mai multu, cu càtu densulu este representantulu idealeloru celoru mai frumóse si sublime; elu este representantulu crestianismului, este membrulu unei biserice, care a fericitu omenimea cu atãte lucruri bune si frumóse, cà-ci a trebuitu se audu chiaru din gur'a Santiei Sale unu astfelu de cuventu, trebue se me atinga fórtu neplacutu daca nu jalnicu, cà-ci Santi'a Sa ni s'a prezentatu in tóta modesti'a si ne-a spusu cà este membrulu mai multoru societati literarie si scientifice si pentru a dovedí neinteresarea sa, ni-a spusu cà este membru in directiunea canceloru „Albin'a“ si „Transilvanian'a“ si cà numai si numai modesti'a l'a adusu aici. Totu respectulu inaintea acestei positiuni, dara respectu inaintea onórei personale a clientului meu. Daca santi'a sa d-lu Hannia ocupa positiune asia inalta a fostu datorinti'a sa se faca chiaru contrariulu dela aceea ce intentioné dia a face. Nu sciu, daca Santi'a Sa scie séu vrea se judece insemnatatea cuvinteloru sale, elu scie fórtu bine ce urmari ar avea o condamnare nu numai pentru clientulu meu ci si pentru famili'a sa inocenta. O condamnare nu numai cà aru avea urmare cà preotulu Munteanu se'si pérda oficiulu seu indata, ci si famili'a sa aru deveni cersitóre. D-loru jurati! ve rogu se nu explicati aceste cuvinte cà unu apelu la umanitatea d-vóstre, ci priviti cà o dovada pentru natur'a ciudata a acestei acuze. De órece din partea clientului meu nu s'a comisu nimicu ce ar semaná cu delictule circumscrise in lege nu apelediu la bunavointia ci ve rogu a judecã dupa consciintia, liberu, asia precum vi s'a intiparitu acestu casu in animile d-vóstre. Judecati dupa acelu principiu, cà faci'a cu vadi'a si rangulu tagmei are locu si vadi'a personalitatii. Si asia predau cu consciintia linistita acésta întrebare judecarii d-vóstre.

(Inprumutam acestu pledoaru alu d. Dr. Fökl dela „Telegr. rom.“ Nr. 127 a. c. si nu facemu alta observare la elu, fara cà lipsescu din trensulu acelea eruptiuni patimasie, pentru cari acelu d. Dr. Fökl in desfrélu vorbirei lui, fu intreruptu din partea presiedintelui tribunalului si provocatu a se tineã de obiectu; éra privindu continutul lui, trebue se constatamu, cà acelu domnu dr. a trebuitu se'si fia consciu cà are se apere o cauza desperata; — si cà se recere o mare dosa de indrasnéla cà se póta cineva stã inainte si se insire intr'unu resufetu atãtea neadeveruri colosale. H.)

(Va urmã.)

Preturile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

3 Decembre st. n. in Sibiu:	
Grãnu, dupa cualitati	1 hectolitrul fl. 7.20—8.20
Grãnu, amestecatu	1 „ „ 5.70—6.70
Secara	1 „ „ 5.50—5.90
Papusióiu	1 „ „ 3.10—3.50
Ordiu	1 „ „ 3.90—4.30
Ovesu	1 „ „ 1.90—2.30
Cartofi	1 „ „ 1.60—2.—

Mazare	1 hectolitrul fl. 7.—8.—
Linte	1 „ „ 9.—10.—
Fasole	1 „ „ 5.50—6.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram. „ 36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50 „ „ 36.—40
Carne de vita	1 „ „ —46
Oua 10 de	„ „ —25

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 6 Decembre st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	109.40	109.40
I emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orientalu ung.	81.40	82.—
II emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orient. ung.	99.—	99.50
Oblig. de statulu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	85.75	86.25
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	125.50	125.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	97.50	97.75
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	96.—	96.—
Obligatiuni urbariale temesiane	95.50	95.25
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	94.50	94.75
Obligatiuni urbariale transilvane	95.50	95.25
Obligatiuni urbariale croato-slavone	96.50	—
Obligatiuni ung. de rescumperarea diecimei de vinu	95.—	95.—
Datorie de statulu austriacu in chartie	72.55	72.40
Datorie de statulu in argintu	73.50	73.50
Rent'a de auru austriacu	87.05	87.—
Sorti de statulu dela 1860	131.25	131.—
Actiuni de banca austro-ung.	828.—	825.—
Actiuni de banca de creditu ung.	287.10	287.50
Actiuni de creditu aust.	260.75	260.—
Sorti unguresci cu premii	110.50	110.50
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.57	5.54
Napoleonorulu	9.37	9.37 1/2
100 marce nemtiesci	58.—	58.—

(41)

13—24

Numai odata

se ofere ocaziune asia de favorabila, de a procura unu orologiu escelentu, cu jumetate pretiulu.

DESFACERE

grandiósã.

Reporturile politice, care s'au ivitu in intregu continentulu Europei, n'au lasatu neatinsa si Elveti'a. Consecenti'a a fostu emigrarea lucratoriloru in masse, care a periclitatu existenti'a fabriceloru. Si fabric'a reprezentata de noi, care e cea dintãiu si cea mai insemnata fabrica de orológe, a inchisu de o cam data fabricarea sa, incredintandu-ne pe noi cu vendierea fabricateloru sale. Aceste asia numitele **orológe-de-buzunariu-Washington**, sunt cele mai bune de pe lume, sunt fórtu elegantu gravurate si infrumésiate si lucrate dupa sistem'a americana. Tóte orológele sunt repassate (examinat) pe secunda si garantamu pentru fiacare 5 ani.

Cã dovada a garantiei sigure si a soliditatii celei mai severe, ne obligamu prin ac' sta in publicu, cà suntemu gata a reprimi si schimba fiacare orologiu, ce nu convine.

1000 remontoire de buzunariu, fara cheie de intorsu la fórtu, cu mantela de cristalu, regulate cu acuratetia estraordinara pe secunda; afara de acésta aurite prin electrogalvanismu nou, dinpreuna cu lantiu si medalionu etc., pretiulu de mai inainte fl. 25, acum numai fl. 10.20 de unulu.

1000 ancore esemplarie de lucsu din nicol-argintu, pe 15 rubinuri cu cadranuri in emailu, aretorulu de secunde, sticla lata de cristalu, mai inainte cu fl. 21, acum numai fl. 7.25 de unulu. tóte repassate pe secunda.

1000 orológe-tilindre infrumésiate in capula de nicol-argintu, cu sticla lata de cristalu, pe 8 rubinuri fórtu finu repassate, dinpreuna cu lantiu, medalionu si cutie de catifea, mai inainte fl. 15, acum numai fl. 5.60 unulu.

1000 orológe ancore de argintu veritabilu de 13 loti, probatu de oficiulu monetariu c. r. pa 18 rubinuri, afara de acésta aurite prin electricitate, fórtu finu regulate. Orológele au costatu mai inainte fl. 27 acum numai fl. 11.10 unulu.

1000 orológe remontoire-Washington de buzunariu, din argintu greu si veritabilu de 13 loti, probatu la oficiulu c. r. de punctiare, pe langa garantia severa, repassate pe secunda, cu mecanismu de nicol asia, încãtu orológele aceste n'au nici candu lipsa de reparatura. Orológele aceste au costatu mai inainte fl. 35 si astadi se capetu cu pretiulu fabulosu de eftinu numai cu fl. 16. Afara de acésta langa fiacare orologiu se dá gratuitu unu lantiu, medalionu si cutie de catifea.

1000 orológe pentru domne, de auru veritabilu, cu 10 rubinuri, mai inainte cu fl. 40, acum cu fl. 20

1000 orológe remontoire de auru veritabilu pentru domni sau domne, mai inainte cu fl. 100 acum fl. 40.

650 orológe de parete cu incuadratura de emailulu celu mai finu si cu mecanismu de sunatu, mai inainte cu 6 acum cu fl. 3.75 unulu repassatu.

650 orológe desteptatóre, cu aparatulu de larma, fórtu finu regulate, aplicabile si cà orológe pe masa de scrisu, mai inainte fl. 12 acum numai fl. 4.30.

650 pendule cu lucru fórtu finu de sculptura in casulii inalte gotice de lemn, de intorsu in fiacare a opt'a di, regulate finu pe secunda, fórtu frumóse si imposante; de óre-ce unu astfelu de orologiu si in 20 de ani mai are pretiu indoitu, se nu lipsésca astfelu de orologiu diu nici o familia, mai cu rama pentru cà astfelu de piesa de cabinetu este decoru in fiacare locuintia. Orológele aceste costau mai inainte fl. 35, acum numai fabulosulu pretiu exceptionalu de eftinu de fl. 15.75 unulu.

Comandandu cine-va orológe pendule, are se adauge si o arvuna.

Adress'a:

Desfacere de orológe

Fabriciei de orológe Fromm.
Vien'a, Rothenthurmstrasse Nr. 9, Parterre.

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.

Auditi, vedeti si mirati-ve!

Marfurile de argintu Britania, primite dela o massa concursuala a unei mari Fabricie de argintu Britania, devenite falita, se dau cu ori ce pretiu, sau mai bine disu gratuitu.

Trimitiendu fl. 7.— in bani gata sau cu rambursu ori cine primesce urmatórele 50 obiecte cu a patra parte din valoarea reala, si adeca:

Bucati	6 Cutite de masa escelente, manunchiu de argintu Britania, cu cutitari adevérat englesesci	Tóte 50 obiecte au costatu mai inainte 25 floreni si costa acum numai floreni 7.—
"	6 Furcutie de cele mai fine, argintu Britania, dintr'o bucata.	
"	6 Linguri de mancare de argintu Britania, grele si massive.	
"	12 Linguritie de cafea de argintu Britania, de cea mai buna cualitate.	
"	6 sustitóre de cutite de argintu Britania, de cea mai buna cualitate.	
"	1 lingura mare de lapte de argintu Britania, massiva	
"	1 lingura mare de supã de argintu Britania, grea.	
"	9 Tave de prezentatu, ciselate fórtu finu.	
"	2 sfesnice de masa de salonu Britania pline de efectu.	
"	1 corfa de pâne massiva de argintu Britania.	

Tóte 50 obiecte sunt fabricate din celu mai finu si celu mai solidu argintu Britania, care este uniculu metalu ce ce exista pe lume, care in veci remane albu si nu se póte deosebi de argintulu adevératu nici dupa o folosire de 30 ani; pentru acésta garantedia.

Afara de aceste mai sunt:

18 cutite, furcutie si linguri de argintu Britania, câte 6 bucati tóte 18 la olalta fl. 3.75.
6 linguri mici de cafea de argintu Britania, mai inainte cu fl. 3.— acum numai cu fl. —.60
1 lingura de supã " " " " " " " " 3.— " " " " 1.—
1 lingura de lapte " " " " " " " " 1.50 " " " " —.50
6 tave " " " " " " " " 5.— " " " " 1.50
6 sustitóre de cutite " " " " " " " " 4.50 " " " " 1.50
1 cutie de zaharu " " " " " " " " 4.— " " " " 1.20
1 pareche sfesnice mai mari de " " " " " " " " 2.— si fl. 3.—
1 clopotielu de masa de argintu Britania mai inainte cu fl. 4.— acum numai cu fl. 1.60
1 paharu de oua " " " " " " " " —.60 " " " " —.30
1 pipernitia si salacitia " " " " " " " " 2.50 " " " " —.75
1 Carafine pentru otietu si uleiu, de argintu Britania mai numai fl. 3.50 si fl. 4.50
1 uncalta de focu grea de pusu pe masa, mai inainte fl. 3.— acum numai cu fl. —.95.

Cane de cafea si tea à fl. 2, 2.50, 3, 4; clesce de zaharu à cr. 35, 50, 80, fl. 1; cutii de zaharu à 2.80; presaratoriu de zaharu à cr. 25, 40, 75, 90, fl. 1; carafine de otietu si uleiu à fl. 2, 4; cutii de untu à cr. 75, 95, fl. 1.70, 2.80, 3.25, 4.— inca si alti articuli nenumerati.

Cã dovada, cà anunciulu meu

nu este insielatoria,

(40) 13—24

me deobligu prin acésta in publicu, daca marfa nu convine, a o renforce; fara nici o greutate. Indreptu la epistolele de multiamita ce mi-au venitu, si pe cari imi voi permite ale publica successivu. — Cine doresce deci a primí pe banii sei o marfa buna si solida si nu lapedatura, se se adresédie numai càtra

A. Fraiss,

Vien'a, Rothenthurmstrasse 9, vis-à-vis de palatulu archiepiscopescu.